

Utjecaj pandemije COVID-19 na hrvatski turizam

Stanić, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:935692>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Preddiplomski stručni studij

Poslovna ekonomija - Računovodstvo i financije

UTJECAJ PANDEMIJE COVID-19 NA HRVATSKI TURIZAM

ZAVRŠNI RAD

Student: Marina Stanić

JMBAG studenta: 0067545358

Mentor: Doc. Dr. Sc. Tomislav Sekur

Zagreb, rujan 2021

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____ (vrsta rada) isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

U Zagrebu, _____

Studentica _____

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1 Predmet rada	1
1.2 Cilj rada.....	1
1.3 Izvori podataka i metode prikupljanja.....	2
1.4 Struktura rada.....	2
2. TURISTIČKA PONUDA I POTRAŽNJA U HRVATSKOJ	3
2.1. Hrvatska turistička ponuda.....	3
2.2 Potražnja za hrvatskim turizmom.....	4
3. HRVATSKI TURIZAM PRIJE PANDEMIJE COVID-19	5
3.1 Noćenja i dolasci turista	5
3.2. Usporedba obalnog i kontinentalnog turizma.....	7
4. HRVATSKI TURIZAM ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19	13
4.1. Posljedice pandemije COVID-19 na dolaske i noćenja.....	13
4.2. Utjecaj pandemije COVID-19 na glavne turističke konkurente Hrvatske.....	22
4.3. Oporavak turizma u Hrvatskoj i svijetu.....	24
5. ZAKLJUČAK.....	26
6. POPIS LITERATURE	28
6.1. Popis slika	29
6.2. Popis tablica	30
6.3. Popis grafikona.....	30

1. UVOD

1.1 Predmet rada

U turističkoj zemlji kao što je Republika Hrvatska turizam je izrazito važan aspekt gospodarstva Hrvatske. Mnogobrojni dolasci turista iz svih krajeva svijeta naglo je stao zbog početka pandemije koronavirusa znanog kao i COVID-19. Nažalost slogan „Croatia full of life“ ili u prijevodu „Hrvatska puna života“ kojim se Hrvatska predstavlja na međunarodnom turističkom tržištu nije opisivao stanje turizma 2020. godine. Iz dana u dan čitamo i slušamo u medijima o pandemiji koronavirusa u svijetu pa tako i u Republici Hrvatskoj. Od zatvaranja granica, do karantene i umiranja ljudi, opustošenih trgovina, otkazivanja letova i bilo kakvih putovanja što je dovelo do toga da je turizam drastično nastradao. Nitko nije mogao izaći iz kuće, a kamoli otići u drugu državu. Gospodarska kriza prati nas i dalje i postavlja se pitanje hoće li se turizam ikada oporaviti od COVIDA-19, koji su mogući problemi te kako ih riješiti.

1.2 Cilj rada

Svrha ovog rada je da Vam približim turizam Republike Hrvatske za vrijeme pandemije koronavirusa 2020. i 2021. godine. Uspoređivat ću obalni i kontinentalni turizam te turizam prije pandemije koronavirusa kada je sve bilo u normalnim uvjetima i turizam za vrijeme pandemije koronavirusa sa svim restrikcijama koje nam je Vlada nametnula. Također uspoređivat ću dolaske i noćenja turista prije pandemije i tijekom pandemije koronavirusa da vidimo koliko je stvarno koronavirus utjecao na turizam.

1.3 Izvori podataka i metode prikupljanja

Kao primarni izvor podataka koristila sam podatke Državnog zavoda za statistiku. Kao sekundarni izvor podataka korišteni su podaci Ministarstva turizma i sporta. Hrvatske turističke zajednice te znanstveni radovi. Osim toga prikupljeni kvantitativni podaci korišteni su u svrhu izrade grafikona koji jasnije prikazuju razlike u dolascima i noćenjima turista prije i za vrijeme pandemije koronavirusa u Republici Hrvatskoj.

1.4 Struktura rada

Rad je strukturiran u pet poglavlja. Nakon uvoda, slijedi poglavlje Turistička ponuda i potražnja u Hrvatskoj gdje se objašnjava sve o pojmovima ponude i potražnje te što čini ponudu, a što potražnju u Republici Hrvatskoj. U trećem poglavlju obradit ćemo Hrvatski turizam prije pandemije COVID-19, koliko je bilo dolazaka turista, koliko noćenja i usporedbu obalnog turizma nasuprot kontinentalnog turizma. Četvrto poglavlje dovodi nas do Hrvatskog turizma za vrijeme pandemije COVID-19, koliko je posljedica pandemije koronavirusa utjecala na dolaske i noćenja turista, na glavne konkurente Republike Hrvatske te oporavak turizma u svijetu i Hrvatskoj. Na samom kraju rada se nalazi zaključak u kojem je usporedba turizma Hrvatske prije pandemije COVID-19 i turizam nakon pandemije COVID-19. Potom se nalazi popis literature koja je korištena, popis tablica, grafikona i slika.

2. TURISTIČKA PONUDA I POTRAŽNJA U HRVATSKOJ

2.1. Hrvatska turistička ponuda

Proizvodni kapital hrvatske turističke industrije moguće je promatrati u širem i užem smislu. U širem smislu, pored smještajnih kapaciteta u proizvodni se kapital ponajprije ubrajaju prirodna i kulturna odnosno antropogena dobra. Uz ekološki visokovrijedan prostor, nacionalne parkove i parkove prirode, obalu i otoke, osobito se u uvjetima hrvatske državne samostalnosti ističu antropogeni čimbenici.¹

U Republici Hrvatskoj zaštićeno je 8 nacionalnih parkova a to su:

- Plitvička jezera
- Risnjak
- Kornati
- Mljet
- Brijuni
- Krka
- Sjeverni Velebit
- Paklenica

Također ima i 12 zaštićenih parkova prirodne, navest ćemo neke od njih, a to su:

- Biokovo,
- Žumberak,
- Lonjsko polje,
- Papuk,
- Kopački rit itd.

Za Hrvatsku obalu možemo reći i da je jedna od najrazvedenijih obala u svijetu sa 1244 otoka i grebena.

Strategijski pristup razvitku turizma u novim uvjetima naglašava konkurentnost hrvatskoga socijalno-kulturnog supstrata, pri čemu treba istaknuti da na popisu zaštićene kulturne baštine

¹ Obadić A. et. al. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 404

Hrvatska ima oko 8.000 dobara, uključujući sedam dobara na UNESCO-ovom popisu svjetske baštine i 14 nematerijalnih dobara na UNESCO-ovom popisu nematerijalne baštine čovječanstva.² Neki od materijalnih dobara zaštićenih kulturnih baština u Hrvatskoj na UNESCO-ovom popisu su:

- Katedrala sv. Jakova u Šibeniku,
- Nacionalni park Plitvička jezera,
- Stari grad Dubrovnik,
- Dioklecijanova palača itd.

Dok su neka od nematerijalnih dobra pod UNESCO-ovom zaštitom:

- Čipkarstvo u Hrvatskoj,
- Sinjska alka,
- klape,
- godišnji pokladni ophod zvončari s područja Kastavštine itd.

Analiza ponude koja dimenzionira kapacitet hrvatskoga turističkog tržišta, temelji se na analizi proizvodnog kapitala u užem smislu odnosno na smještajno-ugostiteljskim kapacitetima. Broj postelja u hrvatskoj turističkoj industriji u predratnome razdoblju dosegnuo je vrhunac 1988. godine s preko 926 tisuće postelja.³

2.2 Potražnja za hrvatskim turizmom

Turističku potražnju mjerimo i pratimo prije svega zbog ekonomskih učinaka koje proizvodi te radi promjena marketinške politike, tj. Promidžbene. Podaci o svrsi posjeta, podrijetlu posjetitelja, trajanju i vrsti putovanja itd. mogu izuzetno biti od koristi marketinškim stručnjacima i planerima zato što im osiguravaju vrijedne podatke o tržišnim trendovima s različitih tržišta. Potražnju možemo definirati s različitih segmenata, i to najčešće:

- S aspekta ekonomije: potražnja se definira kao ukupna količina roba i usluga koje su kupci spremni kupiti na tržištu u određenom vremenu i po određenim cijenama. Gleda se njena elastičnost tj. Ovisnost o promjeni cijena i dohotka.

² Obadić A. et. al. (2016), *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 404

³ Ibidem, str. 404-405.

- S aspekta psihologije: potražnja se promatra kroz motivaciju i ponašanje.
- S aspekta geografije: promatra se kroz ukupan broj osoba koje putuju ili žele putovati radi korištenja turističkih sadržaja i usluga na mjestima udaljenim od njihova mjesta boravka i rada.

Posebnost turističkog sektora ogleda se u gotovo neograničenom broju čimbenika koji utječu na potražnju za turističkim proizvodom. Polazišnu točku kod određivanja turističke potražnje predstavlja neoklasična ekonomska teorija koja potražnju za određenim proizvodom ili uslugom definira kao funkciju cijene, dohotka potrošača, cijene povezanih dobara i preferencija potrošača. Budući da turističko putovanje predstavlja trošak za potrošača, upravo je dohodak najznačajnija i najčešće korištena varijabla u ekonomskim istraživanjima o turističkoj potražnji. Trebalo bi koristiti diskrecijski dohodak odnosno dio dohotka koji ostane nakon podmirenja neophodnih životnih troškova, ali zbog nemogućnosti odgovarajućeg mjerenja koriste se druge varijable poput osobnoga i raspoloživoga dohotka te BDP-a. Pored dohotka i cijena kao glavnih determinanti turističke potražnje, na ponudu i potražnju u turizmu utječe i cijeli niz drugih čimbenika iz općeg okruženja koji se mogu klasificirati kao ekonomski, politički, pravni, društveni, ekološki i tehnološki čimbenici. Najčešće mjere potražnje za turističkim proizvodom predstavljaju dolasci turista, turistička potražnja, dužina boravka ili noćenje turista te indeksi sklonosti putovanju.⁴

3. HRVATSKI TURIZAM PRIJE PANDEMIJE COVID-19

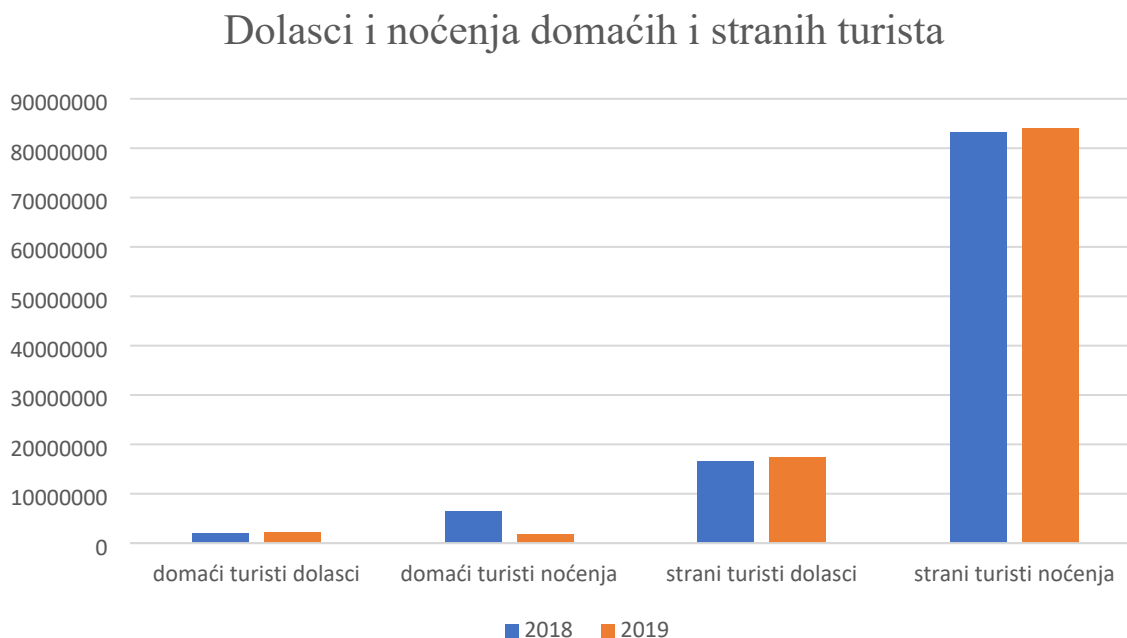
3.1 Noćenja i dolasci turista

Uzeti ćemo u obzir zadnje dvije godine prije pandemije koronavirusa znanog kao i COVID-19 kada je sve bilo u normalnim uvjetima 2018. godinu i 2019. godinu. Usporedit ćemo dolaske i noćenja domaćih i stranih turista u te dvije godine. U 2018. godini u komercijalnim smještajnim objektima ostvareno je 18,7 milijuna dolazaka i 89,7 milijuna noćenja turista što je nasuprot 2017. godine ostvaren porast dolazaka turista za 7,1%, te porast noćenja za 4,0%. Domaći turisti ostvarili su 2,0 milijuna dolazaka i 6,5 milijuna noćenja, što je porast dolazaka za 10,0% i porast

⁴ Obadić A. et. al. (2016) *Gospodarstvo Hrvatske*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 410

noćenja za 8,3% u odnosu na 2017. godini. Strani turisti ostvarili su 16,6 milijuna dolazaka i 83,2 milijuna noćenja, što je 6,7% više dolazaka i 3,7% više noćenja u usporedbi s 2017. godini.

Grafikon 1: Prikaz dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista u 2018. godini i u 2019. godini prije pandemije COVID-19

Izvor: Državni zavod za statistiku, dostupno na <http://www.dzs.hr>

Na grafikonu 1 možemo uočiti da je u 2019. godini ostvareno 19,6 milijuna dolazaka i 91,2 milijuna noćenja turista. Što je u odnosu na 2018. godinu, ostvaren porast dolazaka turista za 4,8% i porast noćenja za 1,8%. Domaći turisti su ostvarili 2,2 milijuna dolazaka te 1,7 milijuna noćenja što je porast za 9,4% dolazaka i noćenja za 9,6%. Strani turisti su ostvarili 17,4 milijuna dolazaka te 84,1 milijun noćenja što je 4,3% dolazaka i 1,2% noćenja više u odnosu na 2018. godinu. Najviše dolazaka i noćenja stranih turista u 2019. godini ostvarili su njemački turisti i to 2,9 milijuna dolazaka i 19,9 milijuna noćenja što možemo uočiti u tablici 1. Slijede ih turisti iz Slovenije (8,9%), Austrije (8,4%), Poljske (7,0%), Italije (6,1%), Češke (5,9%) te Ujedinjene Kraljevine (5,1%).

Tablica 1: Dolasci stranih turista u 2018. godini i 2019. godini prije pandemije COVID-19

TURISTI	2018. GODINA	2019. GODINA
Njemačka	2 783 513	2 881 284
Austrija	1369 709	1 385 004
Slovenija	1 364 252	1 426 246
Italija	1 148 078	1 175 069
Poljska	929 184	932 678
Ujedinjeno Kraljevstvo	821 114	859 189
Češka	755 104	742 248

Izvor: Državni zavod za statistiku, dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-02_01_2019.htm

U tablici 1 također možemo vidjeti koliko je turista bilo iz navedenih država 2018. godine, a koliko ih je došlo 2019. godine. Vidimo kako se broj turista iz skoro svih zemalja povećao osim iz Češke gdje se dolazak turista smanjilo.

3.2. Usporedba obalnog i kontinentalnog turizma

Kontinentalni turizam je oblik turizma koji se ne povezuje toliko za destinaciju, koliko za aktivnosti, kvalitetu i vrstu usluge. Kontinentalni turizam odvija se najvećim dijelom kroz agroturizam, seoski turizam, ruralni turizam i održivi turizam, a to: „doprinosi očuvanju prirode i kulturno-povijesne baštine receptivne sredine, sprječava iseljavanje iz takozvanih Pasivnih krajeva te potiče revalorizaciju autohtonih vrijednosti receptivnog kraja. Ciljani oblici kontinentalnog turizma su: kulturni, športsko-rekreacijski, seoski, gastronomski, zdravstveni, vinski, lovni, ribolovni, eko, i dr. Kontinentalni turizam uz sunce nudi mnoštvo drugih prirodnih atrakcija kao što su autohtone delicije, netaknute prirode, oaze mira i tišine, bogate kulturno-povijesne baštine koje su idealne za bijeg iz intenzivne svakodnevne sredine. Razvitak kontinentalnog turizma znatan je za razvijanje ruralnih područja. Njegova važnost se odražava i u očuvanju običaja, tradicije, lokalnog identiteta te jačanje tradicionalne ponude i proizvodnje. Kao što možemo uočiti i na tablici 2 kontinentalni turist na putovanje su obično motivirani

najviše prirodom, kulturno-povijesnom baštinom kao što su dvorac Trakošćan, Vučedolska golubica u Vukovaru i ostali, wellness-om Krapinske toplice, Daruvarske ili Varaždinske kao i

Tablica 2 Motivi dolaska u kontinentalnu Hrvatsku

KONTINENTALNA HRVATSKA	%
Priroda	31,7
Touring, sightseeing	26,0
Gradovi	25,9
Sport i rekreacija	24,1
Posao	21,7
Kultura i umjetnost	15,7
Planinarenje	9,8
Sela	9,6
Gastronomija	6,6
Manifestacije i događanja	6,3

Izvor: Tomas Hrvatska 2019., dostupno na <http://www.iztg.hr/files/file/RADOVI/KNJIGE/TOMAS-Hrvatska-2019.pdf>

zdravstvenom ponudom. Isto tako, tu se nalaze i drugi motivi kao što su planinarenje na nekim od navedenih planina Žumberačkom gorju, Medvednici ili Papuku, plivanje, lov i ribolov, isprobavanje autohtone kuhinje u koje možemo ubrojiti zagorske štrukle, riblji paprikaš ili čobanac i hrvatskih vina te biciklizam. Razne manifestacije, razgledavanje sela, ali i neki turisti također dolaze zbog poslovnih razloga. U Kontinentalnoj Hrvatskoj udio gostiju koji dolazi na odmor iznosi 63%, a slijedi posao s 22%. Na poslovno putovanje gosti u Hrvatsku dolaze ponajprije zbog poslovnih sastanaka (46%), slijede konferencije (18%), seminari (13%), team building (5%) te nagradna putovanja (2%).⁵ Za ostale razloge dolaska u Kontinentalnu Hrvatsku su posjet rodbini i prijateljima. U Kontinentalnoj Hrvatskoj turisti najčešći borave od jednog do tri noćenja.

⁵ Marušić Z. Et. al. (2020.) *Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj TOMAS : Hrvatska 2019.*, Zagreb: Institut za turizam, str. 33

Slika 1: Podzemni apartmani koji podsjećaju na Hobitove kućice u OPG-u Starci

Izvor: Poslovni dnevnik, dostupno na <https://www.poslovni.hr/lifestyle/imanja-i-rancevi-slavonije-koji-sve-vise-privlace-goste-4281630>

Na slici 1 možemo vidjeti OPG Starci u istoimenom selu gdje možete spavati u apartmanima koji su pomalo nalik na kućice iz Hobita. Uz to još imate i roštilj, streličarstvo, sjenicu, bazen, malonogometno igralište kao i badminton.

Slika 2: Baranja kao jedan od najfascinantnijih kontinentalnih krajeva

Izvor: Kult Plave Kamenice, dostupno na <https://plavakamenica.hr/2018/02/12/turizam-destinacije-kontinentalna-hrvatska/>

Slika 3: Etno-eko selo Stara Kapela

Izvor: Poslovni dnevnik, dostupno na <https://www.poslovni.hr/lifestyle/imanja-i-rancevi-slavonije-koji-sve-vise-privlace-goste-4281630>

Na slici 3 nalazi se jedna od tradicionalnih kuća u Etno-eko selu Stara Kapela. Članovi udruge odlučili su vratiti život Staroj Kapeli kroz projekt etno-eko selo pretvarajući selo u zanimljivu turističku destinaciju „selo-hotel“, poštujući tradicionalnu slavonsku arhitekturu, običaje i kulturne vrijednosti. Kao netko tko je i osobno bio u tom selu mogu reći da je jedno od ljepših sela koje sam vidjela, pogotovo kuće uređene u starinskom stilu.

Slika 4: Stupnički dvori

Izvor: Poslovni dnevnik, dostupno na <https://www.poslovni.hr/lifestyle/imanja-i-rancevi-slavonije-koji-sve-vise-privlace-goste-4281630>

Na slici 4 se nalaze Stupnički dvor koji se nalaze nedaleko od Slavenskog Broda, smješteni su u jednoj od značajnijih vinskih regija kontinentalne Hrvatske. U samom srcu Slavonije u slikovitom naselju Brodski stupnik, jedinstvenu cjelinu čine restoran, vinarija i hotel koji pružaju svojim posjetiteljima nezaboravan užitak i vrhunsku ponudu. S druge strane obalni turizam u koji spada Jadran je najposjećenije turističko odredište u Hrvatskoj te prednjači nasuprot kontinentalne Hrvatske po svim pokazateljima. Mnogobrojni turisti u Hrvatsku dolaze isključivo zbog mora, prelijepih plaža i zbog tog razloga su i istraživanja orijentirana na tzv. Ljetni turizam te na 7 primorskih županija. Što se tiče aktivnosti turista možemo reći kako su im aktivnost plivanje.

Tablica 3 Motivi dolaska turista u obalnu Hrvatsku

JADRANSKA HRVATSKA	%
More	81,5
Priroda	56,2
Gradovi	23,8
Touring	21,0
Sport i rekreacija	14,9
Kultura i umjetnost	12,7
Gastronomija	6,6
Zabava i festivali	5,5
Sela	4,5
Manifestacije i događanja	4,2

Izvor: Tomas Hrvatska 2019., dostupno na <http://www.iztg.hr/files/file/RADOVI/KNJIGE/TOMAS-Hrvatska-2019.pdf>

Na tablici 3 možemo vidjeti kako su turistima motivi za dolazak na našu obalu, ponajviše more i priroda, gradovi, sportske, zabavne aktivnosti, nakon toga slijedi razgledavanje znamenitosti poput Pulske Arene, Bašćanske ploče na Krku, Dubrovačke zidine, Tvrđave sv, Mihovila, sv. Nikole, tvrđava Barone i svih drugih znamenitosti, izleti, odlazak u ugostiteljske objekte, posjet lokalnim zabavama, rekreativne i kulturne aktivnosti. Turisti se najviše zadovoljni ljepotom krajolika i prirode, atmosferom, ljubaznošću osoblja, osobnom sigurnošću. Visoko zadovoljstvo iskazano je i ukupnim boravkom. S druge strane, turisti baš nisu zadovoljni programima i sadržajima kada je loše vrijeme, biciklističkim stazama, ponudom sportskih sadržaja, prometom, mogućnostima za kupnju te raznolikošću kulturnih događanja. U Jadranskoj Hrvatskoj najviše gostiju ostvaruje četiri do sedam noćenja na putovanju.

Slika 5: Crkva sv. Donata i forum u Zadru

Izvor: Hrvatska puna života, dostupno na <https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/poslovni-turizam/Dalmacija-Zadar>

Na slici 5 se nalazi po mome mišljenju jedan od ljepših dalmatinskih gradova, a to je Zadar. Poznat je po crkvi sv. Donata, Forumu, Pozdrav suncu instalaciji koja se sastoji od 300 višeslojnih staklenih solarnih ploča, koje tijekom dana apsorbiraju sunčevu energiju, a navečer stvaraju spektakularnu svjetlosnu predstavu uz more te Morskim orguljama koje su također instalacije koje izgledaju kao niz širokih stuba koje vode u more i valovi rade zvukove.

Slika 6: Kornati iz zraka

Izvor: Parkovi Hrvatske, dostupno na <https://www.parkovihrvatske.hr/nacionalni-park-kornati>

Na slici 6 nalazi se nacionalni park Kornati ili Kornatsko otočje koje se nalazi u srednjoj Dalmaciji, zapadno od Šibenika i južno od Zadra, unutar Šibensko-kninske županije. Sastoji se od oko 150 otočića te se prostire na površini od 320 km² i koji se najrazvedenija otočna skupina u Sredozemlju. Kameni labirint osamdeset i devet otoka, otočića i hridi u moru.⁶

⁶ Parkovi Hrvatske, dostupno na: (<https://www.parkovihrvatske.hr/nacionalni-park-kornati>)

Slika 7: Sinjska alka

Izvor: Yachts Croatia, dostupno na <https://www.yachtscroatia.hr/sinjska-alka/>

Na slici 7 se nalazi viteška igra sinjska alka koja se održava u gradu Sinju preko tri stoljeća, po strogo kodificiranom pravilniku, s povijesnom opremom i oružjem te sa sudionicima u povijesnim odorama. Svake godine se organizira u spomen pobjede sinjskih vitezova nad brojnijom osmanlijskom vojskom koja je 1715. godine opsjedala Sinj i u slavu Gospe koja je tada prema vjerovanju spasila grad.

4. HRVATSKI TURIZAM ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19

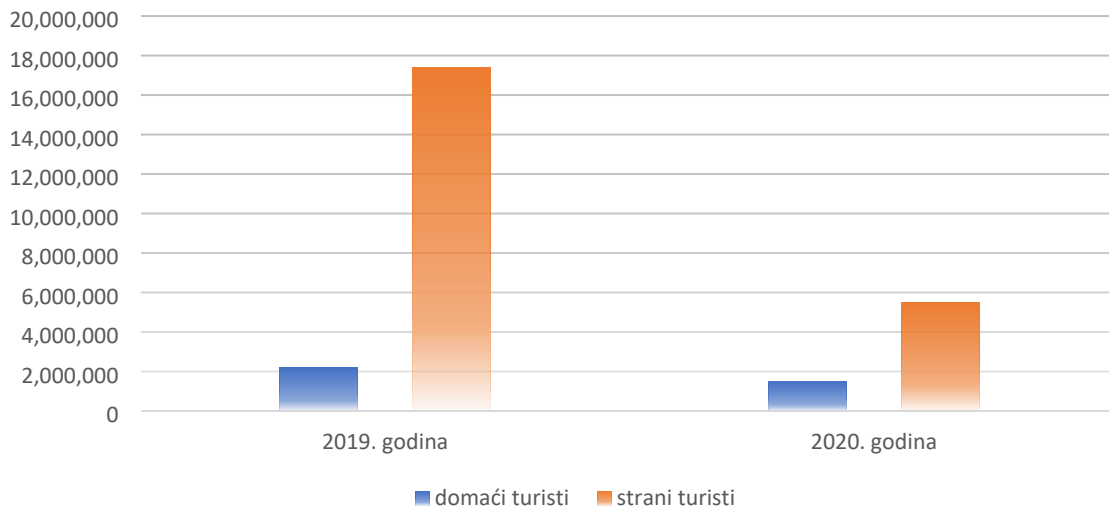
4.1. Posljedice pandemije COVID-19 na dolaske i noćenja

Uzeli smo u obzir 2020. godinu kada je pandemija COVID-19 bila u jeku i kada su bile sve navedene mjere i dio 2021. godine kada se situacija oko pandemije COVID-19 malo smirila i kada su mjere počele polako popuštati. U 2020. godini zbog pandemije prouzročene koronavirusom znanim kao i COVID-19, broj dolazaka i noćenja turista se smanjio. Zatvaranje granica između država, karantena, ograničenja putovanja i provođenje epidemioloških mjera u

svijetu tako i u Republici Hrvatskoj, kako bi se spriječilo širenje zaraze, direktno su utjecali na pad dolazaka i noćenja turista u Republiku Hrvatsku.

Grafikon 2: Usporedba domaćih i stranih turista u 2019. godini i 2020. godini

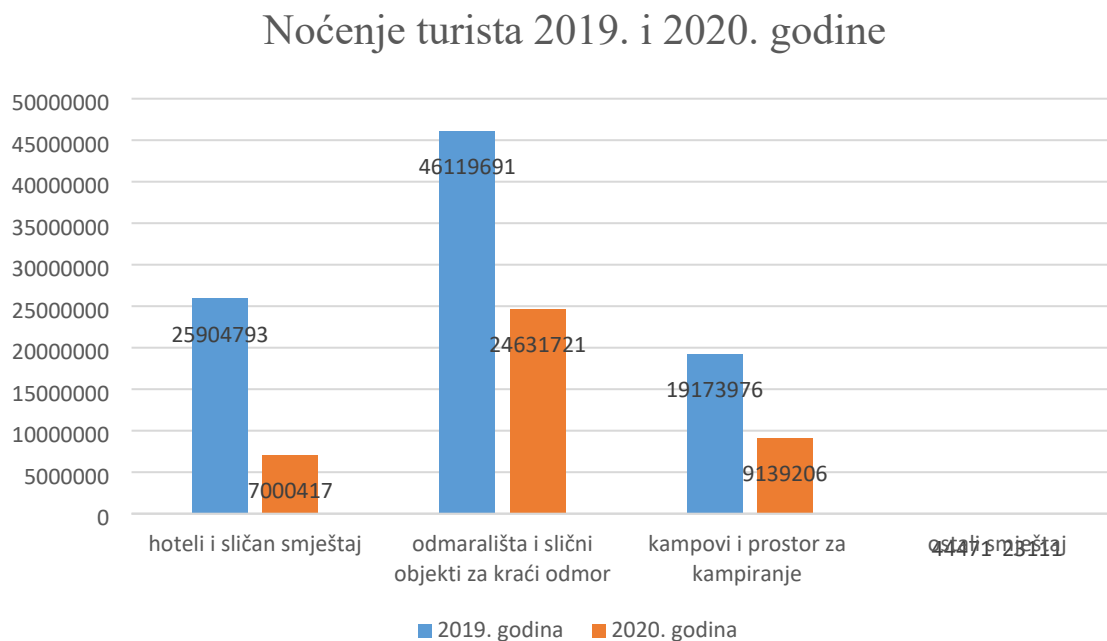
DOLAZAK TURISTA 2019. I 2020. GODINE

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku, dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-03-02_01_2020.htm

Na grafikonu 2 smo usporedili dolaske turista prije pandemije koronavirusa znanog kao i COVID-19 i za vrijeme pandemije koronavirusa. Iz grafikona možemo uočiti kako su dolasci stranih turista drastično pali baš zbog raznih restrikcija koje su uvele države. Dok se broj dolazaka domaćih turista manje smanjio. U 2020. godini ostvareno je 7,0 milijuna dolazaka i 40,8 milijuna noćenja turista u komercijalnim smještajima, što prikazuje pad dolazaka za 64,2% i pad noćenja za 55,3% u odnosu na 2019. godinu. Domaći turisti ostvarili su 1,5 milijuna dolazaka što je pad dolazaka za 34,2% i 5,4 milijuna noćenja što je pad noćenja za 23,7% kada se uspoređi sa 2019. godinom. Nasuprot domaćima strani turisti ostvarili su 5,5 milijuna dolazaka i 35,4 milijuna noćenja, što je za 68,0% manje dolazaka i 58,0% manje noćenja nego 2019. godine.

Grafikon 3: Usporedba noćenja turista u komercijalnim smještajima 2019. i 2020. godine

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku (2021.), dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/04-03-02_01_2020.htm

Kao što vidimo i u grafikonu 3 broj noćenja turista u 2020. godini pao je u odnosu na 2019. godini u svim skupinama komercijalnog smještaja. Najviše su pala noćenja u grupi hoteli i sličan smještaj za 73,0%, potom u skupini kampovi i prostori za kampiranje za 52,3%, te u skupini odmarališta i slični objekti za kraći odmor za 46,6%. Najviše noćenja turista u 2020. godini ostvareno je u grupi odmarališta i slični objekti za kraći odmor i to 24,6 milijuna noćenja, što je 60,4% od ukupno ostvarenih noćenja. Kada se osvrnemo na 2019. godinu, u toj skupini smještaja dolasci su pali za 56,6%, a noćenja su pala za 46,6%.

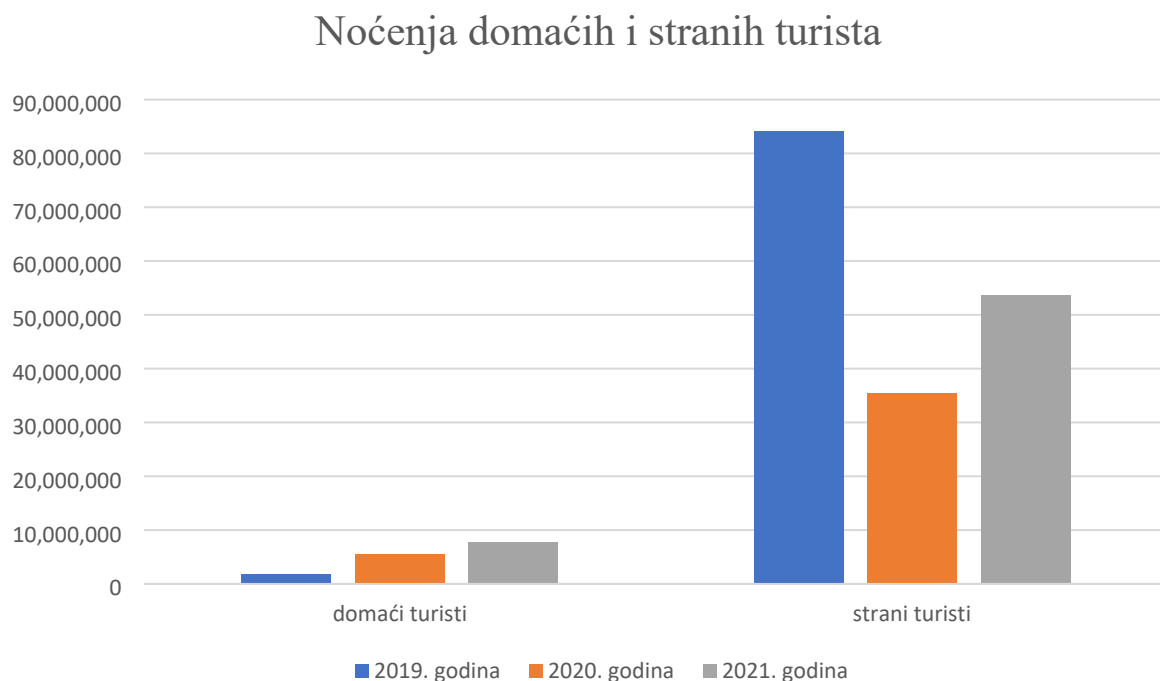
Tablica 4: Usporedba dolazaka i noćenja stranih turista u 2019. godini i u 2020. godini

TURISTI	DOLASCI		NOĆENJA	
	2019. GODINA	2020. GODINA	2019.GODINA	2020. GODINA
Njemačka	2 881 284	1 480 454	19 944 549	11 739 390
Slovenija	1 426 246	769 264	7 503 053	4 727 223
Poljska	932 678	642 927	5 860 815	4 353 828
Češka	742 248	481 458	4 985 029	3 212 204
Austrija	1 385 004	355 457	7 056 926	2 097 557
Italija	1 175 069	228 458	5 141 064	1 231 506
Mađarska	617 391	211 620	3 043 319	1 167 009

Izvor: Državni zavod za statistiku, dostupno na <https://www.dzs.hr/>

Kao što vidimo iz tablice 2 najviše dolazaka, ali i noćenja stranih turista u 2020. godini ostvarili su turisti iz Njemačke 11,7 milijuna, tj. 33,2% od ukupno ostvarenih noćenja stranih turista. Ostvarili su najviše noćenja u Istarskoj županiji što je 5,1 milijun, tj. 43,6% od ukupno ostvarenih noćenja u Republici Hrvatskoj u 2020. godini. Noćenja turista iz Njemačke u odnosu na 2019. godini pala su za 41,1%. Nakon njemačkih turista slijede turisti iz Slovenije (4,7 milijuna), Poljske (4,4 milijuna), Češke (3,2 milijuna), Austrije (2,1 milijuna), Italije i Mađarske. U svezi grada s najviše ostvarenih noćenja u 2019. godini bio bi Dubrovnik i to s 4,3 milijuna noćenja, dok su 2020. godine gradovi u Istarskoj županiji ostvarili najviše noćenja, a to su Rovinj s 1,7 milijuna noćenja te Poreč i Medulin, oba grada s 1,2 milijuna noćenja. U sva tri navedena grada broj noćenja turista pao je u odnosu na 2019. godinu i to u Rovinju bilježimo pad noćenja turista 54,9%, u Poreču za 62,1% te u Medulinu za 51,4%. U 2020. godini Dubrovnik je ostvario 776 tisuća noćenja, što je drastični pad noćenja za 81,9% u odnosu na 2019. godinu. Unatoč na još uvijek prisutnu pandemiju COVID-19 i epidemiološke mjere usmjerene na njezinu prevenciju, dolasci i noćenja turista u lipnju 2021. godine još uvijek zaostaju za dolascima i noćenjima u lipnju 2019. godine. Tako je u lipnju 2021. godini ostvareno 46,9% dolazaka i 50,1% noćenja iznadprosječne predpandemijske 2019. godine. U lipnju 2021. godine u komercijalnim smještajnim jedinicama ostvareno je 1,4 milijuna dolazaka te 6,5 milijuna noćenja turista, što je povećanje dolaska turista za 71,8% i porast noćenja za 81,6% u odnosu na lipanj u 2020. godini.

Grafikon 4: Usporedba noćenja domaćih i stranih turista za 2019. godinu, 2020. godinu i 2021. godinu

Izvor: Državni zavod za statistiku, dostupno na <https://www.dzs.hr/>

Kao što vidimo na grafikonu 4 domaći turisti dolascima i noćenjima u lipnju 2021. godine nadmašili su dolaske i noćenja iz lipnja 2019. godine i lipnja 2020. godine. Tako su u lipnju 2021. godine domaći turisti postigli 275 tisuća dolazaka i 854 tisuće noćenja, što je rast dolazaka za 76,2% i rast noćenja za 87,0% u odnosu na lipanj 2020. godine. U odnosu na lipanj 2019. godine, domaći turisti također su osigurali porast dolazaka za 10,8% i porast noćenja za 5,3%, a 2021. godine strani turisti su ostvarili 1,1 milijun dolazaka i 5,7 milijuna noćenja, što je porast dolazaka za 70,7% i porast noćenja za 80,8% u odnosu na lipanj 2020. godine, no ako usporedimo s lipnjem 2019. godine, ostvarili su samo 41,0% dolazaka i 46,4% noćenja.

Po statistici turisti iz Njemačke su opet ostvarili najviše noćenja, i to 26,7% od ukupno ostvarenih noćenja stranih turista. Nakon njih slijede turisti iz Slovenije (14,7%), Austrije (12,4), Poljske (12,0%) te Češke (9,0%). Najviše noćenja turisti su ostvarili u odmaralištima i sličnim objektima za kraći odmor, i to 3 milijuna, što je 45,4% od ukupno ostvarenih noćenja u lipnju 2021. godini. Ako usporedimo s lipnjem 2020. godine, ostvaren je porast za 63,6% u toj skupini smještaja. Ostvaren je porast dolazaka i noćenja turista u svim skupinama smještaja za lipanj 2021. godine u odnosu na 2020. godine.

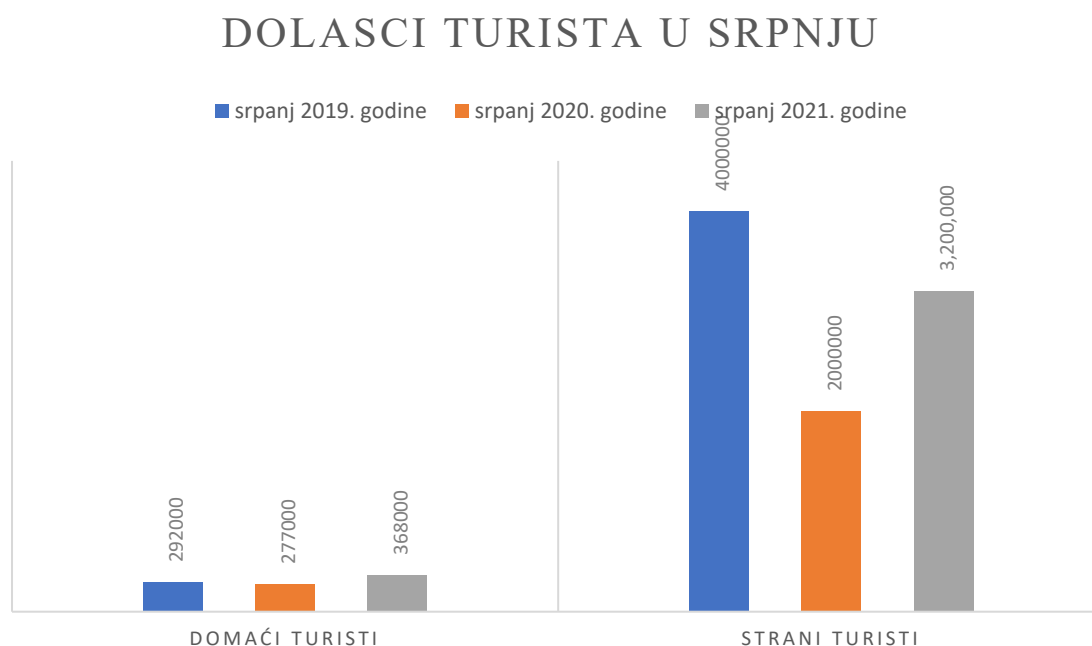
Tablica 5: Usporedba dolazaka domaćih i stranih turista u 2019., 2020. i 2021. godini

	2019. godina	2020. godina	Prva polovica 2021.
DOMAĆI TURISTI	2,2 000 000	1,5 000 000	772 000
STRANI TURISTI	17,4 000 000	5,5 000 000	1,5 000 000

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku, dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/04-03-01_06_2021.htm

U tablici 3 usporedili smo domaće i strane turiste i to za 2019. godinu, 2020. godinu i prve polovice 2021. godine. U prvih šest mjeseci 2021. godine strani turisti su ostvarili 1,5 milijuna dolazaka i 7,6 milijuna noćenja, što je u odnosu na isto razdoblje 2020. godine porast dolazaka stranih turista za 50,6% i porast noćenja stranih turista za 82,3%. Strani turisti su u prvih šest mjeseci 2021. godine ostvarili 27,8% dolazaka i 36,9% noćenja u odnosu na isto razdoblje 2019. godine. U lipnju 2021. godine turisti su na raspolaganju imali 309 tisuća soba, apartmana i mjesta za kampiranje s 806 tisuća stalnih postelja, dok su u lipnju 2020. godine imali samo 258 tisuća soba, apartmana i mjesta za kampiranje s 683 tisuće stalnih postelja. U komercijalnim smještajnim objektima u prvoj polovici 2021. godine ostvareno je 2,3 milijuna dolazaka i 9,5 milijuna noćenja, što je u odnosu na isto razdoblje 2020. godine porast dolazaka za 58,5% i porast noćenja turista za 82,3%. Ako usporedimo prvih šest mjeseci 2021. godine s istim razdobljem 2019. godine, vidimo da je ukupno ostvarenih dolazaka turista manje za 64,4%, a noćenje turista manje za 58,3%. U srpnju 2021. godine u komercijalnim smještajnim objektima ostvareno je 3,5 milijuna dolazaka i 21,0 milijuna noćenja turista, što je porast dolazaka za 57,3% i porast noćenja turista za 42,9% u odnosu na srpanj 2020. godine. Premda epidemija bolesti COVID-19 još uvijek traje, turisti su zbog pridržavanja propisanih epidemioloških mjera i odgovornog ponašanja svakog pojedinca Hrvatsku prepoznali kao sigurnu turističku destinaciju, pa je u usporedbi sa srpnjem predpandemijske 2019. godine ostvareno znatnih 82,0% dolazaka i noćenja turista.

Grafikon 5: Prikaz dolazaka turista u srpnju za 2019. godinu, 2020. godinu i 2021. godinu

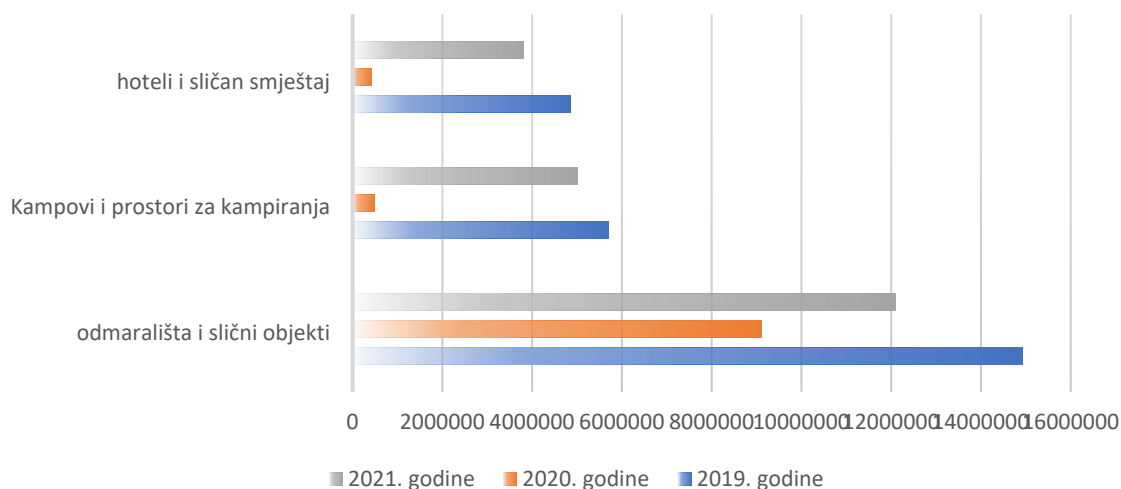

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku (2019., 2020., 2021.), dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/04-03-01_07_2021.htm

Domaći turisti nadmašili su dolazke iz srpnja 2019. godine i srpnja 2020. godine što možemo uočiti na grafikonu 5. U srpnju 2021. godine domaćih turista došlo je 368 tisuća te su ostvarili 1,7 milijuna noćenja, što je porast dolazaka za 32,6% i porast noćenja za 30,8% u odnosu na srpanj 2020. godine. Također, u srpnju 2021. godine domaći turisti ostvarili su porast dolazaka za 25,8% te porast noćenja za 19,5% u odnosu na srpanj 2019. godine. Strani turisti ostvarili su 3,2 milijuna dolazaka i 19,2 milijuna noćenja u srpnju 2021., što je za 60,8% više dolazaka i za 44,1% više noćenja stranih turista u odnosu na srpanj 2020. godine. Međutim, u odnosu na srpanj 2019. godine dolazaka stranih turista manje je ta 21,5%, a noćenje za 20,1%. Turisti iz Njemačke ostvarili su najviše dolazaka i noćenja stranih turista u srpnju 2021. godine, i to 622 tisuće dolazaka i 4,2 milijuna noćenja, što je 19,7% od ukupno ostvarenih stranih dolazaka i 22,0% od ukupno ostvarenih stranih noćenja. Slijede noćenja turista iz Slovenije (14,0%), Poljske (12,3%), Češke (10,0), Austrije (8,9%), Slovačke (5,4%) te Mađarske (4,8).

Grafikon 6: Prikaz popunjenosti smještajnih jedinica za 2019., 2020., 2021. godinu u srpnju

KOMERCIJALNI SMJEŠTAJNI OBJEKTI

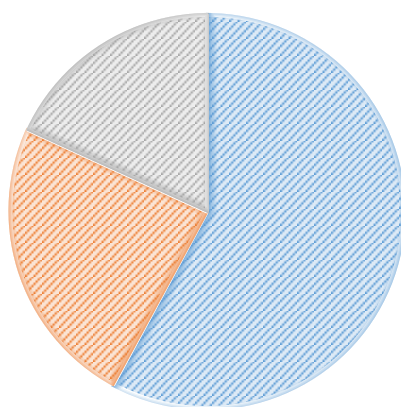
Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku (2019., 2020., 2021.), dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/04-03-01_07_2021.htm

Kao što možemo vidjeti na grafikonu 6 turisti su tradicionalno u srpnju 2021. godine najviše noćenja ostvarili u skupini odmarališta i slični objekti za kraći odmor, i to 12,1 milijun, što je 57,9% od ukupno ostvarenih noćenja u srpnju 2021. godine. Ako usporedimo sa srpnjem 2020. godine u toj skupini smještaja ostvaren je porast noćenja ta 32,2%, ali u odnosu na srpanj 2019. noćenja su pala za 18,8%.

Grafikon 7: Prikaz noćenja turista u srpnju 2021. godine u komercijalnim smještajima

NOĆENJA TURISTA 2021. GODINE

odmarališta i ostali objekti Kampovi i prostori za kampiranje Hoteli i sličan smještaj

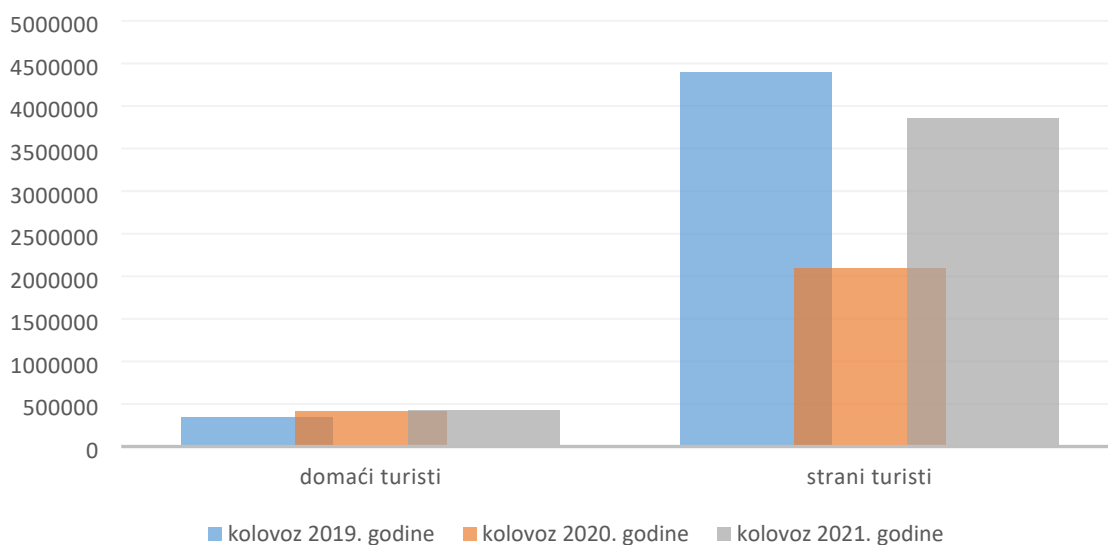

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku, dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/04-03-01_07_2021.htm

U prvih sedam mjeseci 2021. godine komercijalni smještajni objekti ostvarili su 5,9 milijuna dolazaka i 30,5 milijuna noćenja, što je porast dolazaka za 57,8% i porast noćenja turista za 53,2% u odnosu na prvih sedam mjeseci 2020. godine. U odnosu na prvih sedam mjeseci 2019. godine ostvarili su 54,0% dolazaka i 63,0% noćenja. Domaćih turista je u prvih sedam mjeseci 2021. došao 1,1 milijun i ostvarili su 3,7 milijuna noćenja, što je 59,9% više dolazaka i 53,8% više noćenja nego u istom razdoblju prošle godine. U odnosu na prvih sedam mjeseci 2019. domaći turisti ostvarili su 91,8% dolazaka i 96,8% noćenja, a stranih turista je u prvih sedam mjeseci 2021. došlo 4,7 milijuna i ostvarili su 26,8 milijuna noćenja, što je u odnosu na isto razdoblje 2020. porast dolazaka za 57,3% i porast noćenja za 53,2%. U prvih sedam mjeseci 2021. strani turisti ostvarili su gotovo polovicu dolazaka, i to 49,1%, te 60,1% noćenja u odnosu na isto razdoblje 2019. Prema podacima sustava eVisitor koji su obrađeni 3. rujna 2021. godine, tokom kolovoza 2021. godine zabilježeno je 428.733 dolaska domaćih turista te 3.855.745 dolazaka stranih turista. Broj noćenja domaćih turista iznosio je 4.002.042, a strani turisti su u kolovozu ostvarili 26.745.900 noćenja. Ukupan promet stranih i domaćih turista u kolovozu je iznosio 4.284.478 dolazaka i 30.748.324 noćenja.⁷

Grafikon 8: Prikaz dolazaka domaćih i stranih turista u kolovozu 2019. godine, 2020. godine, 2021. godine

Dolasci domaćih i stranih turista u kolovozu

Izvor: Hrvatska puna života, dostupno na https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-09/Informacija%20o%20statistickim%20pokazateljima%20-%20kolovoz%202021_0.pdf

⁷ Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2021.), dostupno na (https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-dolasci_i_nocenja.html)

Na grafikonu 8 smo usporedili dolaskе domaćih i stranih turista u godini prije pandemije korona virusa 2019. godine, u godini tijekom pandemije korona virusa 2020. godina i godinu nakon pandemije koronavirusa i to je 2021 godina. Na grafikonu 9 možemo uočiti da su najveći udio u noćenjima u kolovozu 2021. godine ostvarili turisti iz Njemačke 29%, a nakon njih domaći turisti 13%, turisti iz Slovenije 9%, turisti iz Poljske 8%, turisti iz Austrije 7% i Češke 6%.

Grafikon 9: Prikaz noćenja stranih turista u kolovozu 2021. godine

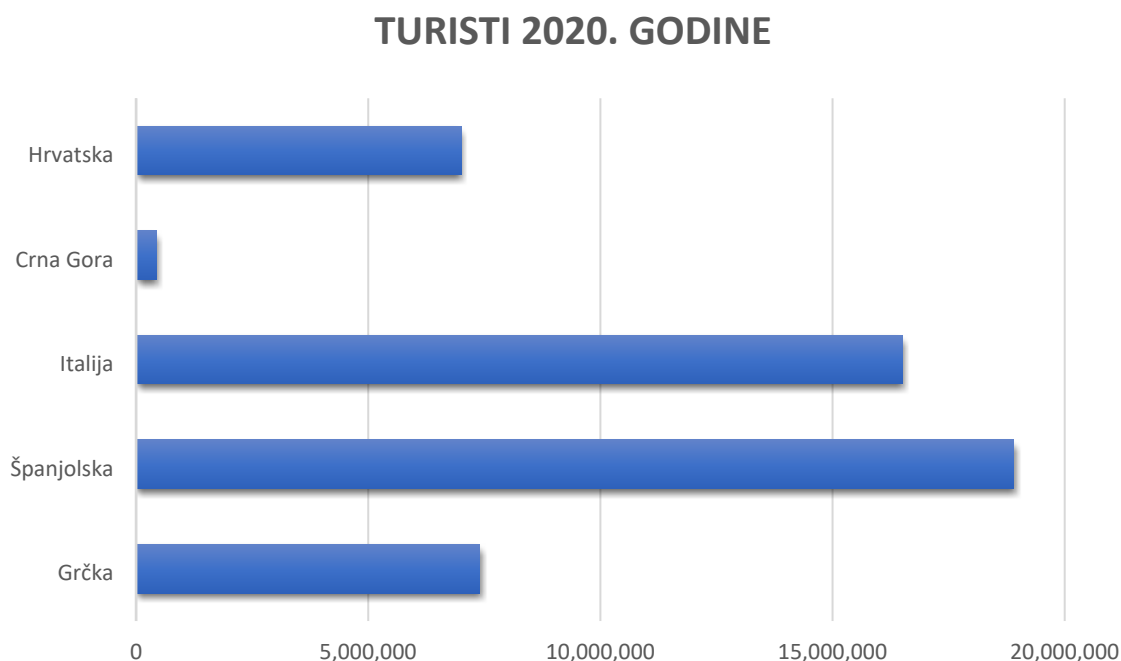
Izvor: Hrvatska puna života, dostupno na https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-09/Informacija%20o%20statistickim%20pokazateljima%20-%20kolovoz%202021_0.pdf

4.2. Utjecaj pandemije COVID-19 na glavne turističke konkurente Hrvatske

U glavne turističke konkurente možemo nabrojati Republiku Crna Gora, Republika Grčka, Kraljevina Španjolska te Republika Italija. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku 2021. godine Republika Crne Gore u 2020. godini ostvarila je 83,2% manje dolazaka turista i 82,1% manje noćenja u usporedbi sa 2019. godinom. Stranih turista u 2020. godini je bilo 350 795, a domaćih turista 93 270. Od ukupnog broja noćenja, 86,1% ostvarili su strani turisti, a 13,9% noćenja ostvarili su domaći turisti. U noćenjima stranih turista, u 2020. godini, najviše noćenja ostvarili su turisti iz Srbije (20,2%), Ruske Federacije (17,7%), Bosne i Hercegovine (15,2%), Ukrajine (8,5%), Albanije (6,7%), Kosova (5,8%), Njemačke (3,3%) i Bjelorusije (2,8%). Turisti iz ostalih zemalja ostvarili su 19,8% noćenja. U Italiji je zabilježeno u 2020.

godini 16.511,911 dolazaka, u odnosu na 2019. godinu, i 65.443,607 noćenja, dok je 2019. godine bilo 65.010,220 dolazaka stranih turista i 220.662,684 noćenja stranih turista gdje vidimo pad dolazaka za 25,40% te pad noćenja za 70,34%. U Španjolskoj je 2020. godine zabilježeno 18.900,000 dolazaka stranih turista nasuprot 2019. godine kada je bilo 83.500,000 stranih turista i 2.547,905 domaćih turista. Što se tiče Republike Grčke u 2020. godini bilo je 7.400,000 milijuna stranih turista, što je nasuprot 2019. godine kada je bilo 31.300,000 stranih turista nizak broj turista. Dok su domaći turisti u 2019. godini ostvarili 9.160,000 dolazaka.

Grafikon 10: Prikaz dolazaka turista u Hrvatsku i konkurentne države

Izvor: Državni zavodi za statistiku Hrvatske, Crne Gore, Italije, Španjolske i Grčke, dostupno na <http://www.monstat.org/cg/>, <https://www.istat.it/>, <https://www.statistics.gr/>, <https://www.ine.es/>

U grafikonu 10 smo usporedili dolaske turista u Republiku Hrvatsku i njene konkurente u turizmu kao što su Republika Crna Gora, Republika Italija, Kraljevina Španjolska i Republika Grčka. Može se primijetiti kako je Republika Crna Gora imala najmanje turista dok je Kraljevina Španjolska imala najviše turista, nakon Španjolske slijedi Italija, nakon nje Grčka te nakon Grčke Republika Hrvatska.

4.3. Oporavak turizma u Hrvatskoj i svijetu

Iskustvo govori da se turizam u pravilu brzo oporavlja nakon prestanka ugroze. Ljudi vole putovati i putovanja su danas snažno prisutna aspiracija ili, čak, potreba u razvijenim i u zemljama u razvoju. Turizam će se sigurno oporaviti nakon pronalaska lijeka i izuma cjepiva protiv korona virusa, odnosno s dovoljnim razinama procijepljenosti i imuniteta stanovništva koji će garantirati sigurnost kretanja. No, pitanje je kakav će biti turizam nakon doba korone. Možemo li očekivati jednostavno povratak na staro ili se trebamo pripremiti za pandemijom potaknute promjene? Činjenica je, naime, da je kriza izazvana korona virusom bitno drugačija od dosadašnjih kriznih iskustava. Zahvatila je cijeli svijet, ne događa se negdje drugdje i nekom drugom, već pogađa sve nas. To je iskustvo koje oblikuje kolektivnu svijest. Svjedoci smo, nadalje, do sada neviđenog razmjera zatvaranja zemalja, zaustavljanja društvenih i gospodarskih aktivnosti te izoliranja pojedinaca u humanom cilju očuvanja zdravlja. Ovo je iskustvo koje mijenja obrasce ponašanja. Konačno, po svemu sudeći pandemija će potrajati, doduše u on-off modu, još neko vrijeme, predviđa se do proljeća 2021., možda i dulje, a lako je moguće da ćemo se u budućnosti opetovano susretati s novim virusima. Ovo je iskustvo koje će se duboko usjeći u pamćenje. Ne čini se stoga pretjeranim ustvrditi da kriza izazvana korona virusom ima snagu utjecanja i trajnijeg mijenjanja naših vrijednosti, stavova i stilova života, time mijenjajući naše obrasce ponašanja kao turista i domaćina. Iskustvo s pandemijom usađuje 'novu svijest' i posljedično će mijenjati turizam. Stručnjaci predviđaju da će se oporavak turizma dogoditi u tri faze.⁸ Prva faza oporavka turizma terminski će se preklapati sa zadnjom fazom epidemije i u toj fazi, koja će najvjerojatnije trajati od srpnja do listopada 2020. godine (bar prema sadašnjim spoznajama) većinu turističke potražnje će generirati lokalno stanovništvo i regionalna turistička potražnja (naravno pod pretpostavkom da se otvore nacionalne granice onih zemalja koje pandemiju budu držale pod kontrolom). Druga faza oporavka turističkog tržišta najizravnije je povezana sa stvaranjem osnovnih preduvjeta za neometano pružanje turističkih usluga u širem smislu riječi, odnosno s ponovnim otvaranjem granica svih europskih zemalja te s uspostavom redovitih zračnih, kopnenih i pomorskih veza između europskih država a kasnije i između ostalih država diljem svijeta. Treća faza oporavka hrvatskog turizma dogoditi će se u razdoblju kada se gospodarstva država koje su naša glavna emitivna tržišta počnu oporavljati i kada stope rasta BDP-a i kupovna moć potrošača u ovim državama (Njemačka,

⁸ Telišman-Košuta N., (2021.) *COVID-19: Prijetnja i prilika za HR turizam: Turizam nakon doba korone: Što će biti drugačije? Što može biti bolje?*. Zagreb: Institut za turizam, str. 63

Italija, Austrija...) budu na razinama koje mogu podnijeti trošak odlaska na inozemna turistička putovanja. Potpuni oporavak turizma, globalno ali i u Hrvatskoj koja je dio globalnih turističkih tijekova, dogoditi će se kada više ne bude opasnosti od bolesti COVID-19 i kada se na globalnom turističkom tržištu ponovo uspostavi ravnoteža i povjerenje između turističke ponude i potražnje, što je nužan preduvjet bilo kojeg turističkog rasta i razvoja.⁹

⁹ Krešić D. I Mikulić J., (2021.) *COVID-19: Scenarij faznog pristupa oporavku turističkog tržišta nakon COVID-19 pandemije*. Zagreb: Institut za turizam, str. 7

5. ZAKLJUČAK

Od prelijepih obala na Jadranu i predivnoga mora, planine Dinare s najvišim vrhom u Hrvatskoj, do močvara sa životinjskim i biljnim svijetom. No to nije sve što se može naći u Republici Hrvatskoj također imamo za istražiti 12 parkova prirode kao što su Biokovo, Papuk, Kopački rit, Lonjsko polje i itd. i 8 nacionalnih parkova u koje spadaju Kornati, Mljet, Brijuni Plitvička jezera koja se jedino prirodno dobro pod zaštitom UNESCO-a, Krka, Risnjak, Paklenica i Sjeverni Velebit. Mnogobrojni spomenici koji su pod UNESCO-ovom zaštitom kao što su Eufrazijeva bazilika u Poreču, Plitvička jezera koja smo već spomenuli, Stari grad u Dubrovniku i Dioklecijanova Palača u Splitu itd. Možemo već zaključiti kako je Hrvatska prepuna povijesti i prelijepe prirode. Sve je bilo divno i krasno, gradovi puni turista obarali su se rekordi u dolascima i noćenjima kako domaćih turista tako i stranih turista. Sve do jednom, sve do trenutka dok se cijeli svijet nije zaustavio zbog jednog virusa, virusa znanog kao koronavirus također znan kao i COVID-19. Zatvaranje granica, ograničenja putovanja, razne restrikcije koje su donosile države, pustošenje trgovina, zatvaranje u kuće i socijalno distanciranje sve je to nažalost utjecalo i na turizam kako cijeloga svijeta tako i Hrvatske. Dolasci i noćenja turista naglo su opali, zbog zatvaranja granica i raznih restrikcija kao testiranja na COVID-19 i nošenja maska turisti nisu mogli dolaziti, a i oni koji su mogli nisu htjeli baš zbog svih tih pravila. 2019. godina se činila kao idealna nakon što je zavladao pandemija koronavirusa u 2020. godini i sve restrikcije koje je nosila sa sobom. Nakon što je 2019. godina bila jedna od rekordnih godina po broju turista, 2020. godina je totalno podbacila, nije bilo ni trećine turista kao godinu prije, a svemu tome je još pridodalo što su i restorani i kafići bili zatvoreni ili ako su i bili otvoreni određeni broj ljudi je mogao biti u njima i radili su do određenoga vremena. Sve je to utjecalo i na ljude nije im se dalo ni putovati jer su se svakodnevno izmjenjivale informacije o putovanjima, o broju umrlih. Nitko nije bio siguran ako krene negdje na put da ga njegova država neće prisiliti da se vrati pod uvjetima karantene od 2 tjedna, a ljudi si to nisu mogli financijski priuštiti pa su radije ostajali kod kuće nego negdje otputovali pa da su se morali prisilno vraćati natrag u svoju državu. 2020. godina je možemo reći bila jako kaotična i puna iznenađenja i što je najbitnije bacila je turizam „na koljena“. Hrvatska kao jedna turistička zemlja bila je jako pogođena pandemijom koronavirusa jer jednostavno nije bilo turista koliko bi ih inače bilo, a ako nema turista nema ni novaca. Turizam kao jedna od bitnijih grana Gospodarske Hrvatske je te godine totalno podbacio baš radi pandemije koronavirusa. No preživjeli smo i 2020. godinu i COVID-19 i možemo reći kako je

2021. prilično dobro započela što se tiče turista, počeli su dolaziti ne kao 2019. godine, ali bitno da se sve koliko toliko vratilo u normalu i da se restrikcije polako smanjuju. Ipak nam je svima falio život bez raznih pravila i maski i nadajmo se da će korona što prije završiti kako bi se naši životi vratili u normalu, pa tako i turizam Hrvatske i da nam što više turista dođe i vide sve ljepote koje Hrvatska nudi.

6. POPIS LITERATURE

1. Obadić A. et. al. (2016.) Gospodarstvo Hrvatske
2. Ministarstvo turizma i sporta. Dostupno na https://mint.gov.hr/UserDocsImages/AAA_2020_MINTIS/dokumenti/210212_Tur%20promet%20I-XII%202020.pdf
3. Državni zavod za statistiku(online) dolasci i noćenja 2018. godine. Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-02_01_2018.htm
4. Stupnički dvor. Dostupno na <https://stupnicki-dvori.hr/>
5. Državni zavod za statistiku(online) dolasci i noćenja 2019. godine. Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-02_01_2019.htm
6. Poslovni dnevnik. Dostupno na <https://www.poslovni.hr/lifestyle/imanja-i-rancevi-slavonije-koji-sve-vise-privlace-goste-4281630>
7. Hrvatska puna života. Dostupno na <https://croatia.hr/hr-HR/dozivi-hrvatsku/Puna-zivota>
8. Parkovi Hrvatske. Dostupno na <https://www.parkovihrvatske.hr/nacionalni-park-kornati>
9. Državni zavod za statistiku(online) dolasci i noćenja 2020. godine. Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-dolasci_i_nocenja_2020.html
10. Tomas Hrvatska 2019. godina. Dostupno na <http://www.iztg.hr/files/file/RADOVI/KNJIGE/TOMAS-Hrvatska-2019.pdf>
11. Državni zavod za statistiku(online) dolasci i noćenja za svibanj 2021. godine. Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2021/04-03-01_05_2021.htm
12. Državni zavod za statistiku(online) dolasci i noćenja za lipanj 2021. godine. Dostupno na https://www.htz.hr/sites/default/files/2021-07/Informacija%20o%20statistickim%20pokazateljima%20-%20lipanj%202021_0.pdf
13. Državni zavod za statistiku(online) dolasci i noćenja za srpanj 2021. godine. Dostupno na https://www.dzs.hr/Hrv/Covid-19/turizam-dolasci_i_nocenja.html
14. Radovi instituta za turizam. Dostupno na <http://www.iztg.hr/hr/utjecaj-pandemije-covid-19-bolestina-turizam>

15. Državni zavod za statistiku Crne Gore (online) dolasci i noćenja turista 2020. godine. Dostupno na <http://www.monstat.org/cg/>
16. Državni zavod za statistiku Italije (online) dolasci i noćenja turista 2020. godine. Dostupno na <https://www.istat.it/>
17. Sinjska alka. Dostupno na <https://www.alka.hr/muzej/sinjska-alka-s41>
18. Državni zavod za statistiku Grčka (online) dolasci i noćenja turista 2020. godine. Dostupno na <https://www.statistics.gr/>
19. Državni zavod za statistiku Španjolska (online) dolasci i noćenja turista 2020. godine. Dostupno na <https://www.ine.es/>
20. Ministarstvo kulture i medija. Dostupno na <https://min-kulture.gov.hr/unesco-16291/programska-podrucja-16482/kultura-4786/4786>
21. Kult plave kamenice. Dostupno na <https://plavakamenica.hr/2018/02/12/turizam-destinacije-kontinentalna-hrvatska/>

6.1. Popis slika

Slika 1. Podzemni apartmani koji podsjećaju na Hobitove kućice u OPG-u Starci	9
Slika 2. Baranja	9
Slika 3. Etno-eko selo Stara Kapela	10
Slika 4. Stupnički dvori	10
Slika 5. Zadar po noći	12
Slika 6. Kornati iz zraka	12
Slika 7. Sinjska alka	13

6.2. Popis tablica

Tablica 1: Prikaz dolazaka stranih turista u 2018. godini i 2019. godini prije pandemije COVID-19.....	7
Tablica 2 Motivi dolaska u kontinentalnu Hrvatsku.....	8
Tablica 3 Motivi dolaska turista u obalnu Hrvatsku.....	11
Tablica 4: Usporedba dolazaka i noćenja stranih turista u 2019. godini i 2020. godini.....	15
Tablica 5: Usporedba dolazaka domaćih i stranih turista za 2019. godinu, 2020. godinu i 2021. godinu.....	17

6.3. Popis grafikona

Grafikon 1: Prikaz dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista U 2018. godini i 2019. godini prije pandemije COVID-19.....	6
Grafikon 2 :Usporedba noćenja turista u komercijalnim smještajima 2019. godine i 2020. godine.....	13
Grafikon 3: Usporedba domaćih i stranih turista u 2019. godini i 2020. godini.....	14
Grafikon 4: Usporedba noćenja domaćih i stranih turista za 2019. godinu, 2020. godinu i 2021. godinu.....	16
Grafikon 5: Prikaz dolazaka turista u srpnju za 2019. godinu, 2020. godinu i 2021. godinu....	18
Grafikon 6: Prikaz popunjenosti smještajnih jedinica za 2019., 2020., 2021. godinu u srpnju..	19
Grafikon 7: Prikaz noćenja turista u srpnju 2021. godine u komercijalnim smještajima.....	20
Grafikon 8: Prikaz dolazaka domaćih i stranih turista u kolovozu 2019. godine, 2020. godine, 2021. godine.....	21
Grafikon 9: Prikaz noćenja stranih turista u kolovozu 2021. godine.....	22
Grafikon 10: Prikaz dolazaka turista u Hrvatsku i konkurentne države.....	23